

Sygn. akt I ACa 743/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Kopeć (spr.)
Sędziowie:	SA Marek Machnij SA Mirosław Ożóg
Protokolant:	stażysta Małgorzata Pawlak

po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2013 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.

przeciwko P. W. i B. W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu

z dnia 21 czerwca 2012 r. sygn. akt I C 132/12

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Elblągu pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy

Sygn. akt I ACa 743/12

UZASADNIENIE

Poprzednik prawny obecnego wierzyciela pozwanych (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.- Syndyk Masy Upadłości (...) S.A. w E. wniósł o wydanie przeciwko pozwany P. W. i B. W. nakazu zapłaty na kwotę 82.599,51 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 19 lutego 2004 r. i kosztami postępowania. Twierdzono, że pozwany wystawił weksel własny in blanco, który poręczyła pozwana.

Sąd Okręgowy w Elblągu w dniu 20 grudnia 2004 r. wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym zgodnie z żądaniem pozwu.

Pozwani w piśmie złożonym w dniu 6 stycznia 2005 r. wnieśli zarzuty od nakazu zapłaty podnosząc, że nie podpisywali weksła, na który powołuje się powód.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 21 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku utrzymał w całości w mocy nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Elblągu z dnia 20 grudnia 2004 r. w sprawie sygn. akt I Nc 113/04.

Sąd Okręgowy ustalił, że aktualnie wierzycielem pozwanych jest (...) spółka z o.o. w Ł., albowiem prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w Elblągu z dnia 30 grudnia 2009 r. w sprawie o sygn. akt I Co 109/09 nadano klauzulę wykonalności nakazowi zapłaty z dnia 20 grudnia 2004 r. wydanemu w sprawie o sygn. akt I Nc 113/04 na rzecz wymienionej spółki. Podstawą tego orzeczenia było przeniesienie przez poprzedniego wierzyciela pozwanych przysługującej mu wierzytelności w drodze umowy sprzedaży na rzecz (...) Spółki z o.o. w Ł..

Pozwany wystawił weksel własny in blanco, na którym się podpisał wzmiankując także numer posiadanego wówczas dowodu osobistego. Jako poręczyciel zobowiązania wekslowego na wekslu podpisała się pozwana także wpisując numer własnego dowodu osobistego.

Jak ustalił Sąd pierwszej instancji, przedmiotowy weksel stanowił zabezpieczenie umowy leasingu nr (...) zawartej pomiędzy (...) S.A. w G. (następnie (...) S.A. w E.), a pozwany. W związku z wystawieniem weksła pozwani podpisali także deklarację wekslową, co miało miejsce w dniu 23 listopada 2000 r.

Sąd Okręgowy zważył, że pozwani wnosząc zarzuty powinni wskazać wszystkie okoliczności faktyczne i dowody przeciwko żądaniu pozwu (art. 493 § 1 kpc). Wskazał również ten Sąd na art. 495 § 3 kpc w brzmieniu obowiązującym w dacie wniesienia pozwu. Pozwani, zdaniem Sądu meriti, w zarzutach podnieśli w istocie rzeczy gołosłowne twierdzenie faktyczne, że nie podpisywali weksła będącego przedmiotem sprawy. Nie przedstawiono na poparcie tej okoliczności faktycznej jakichkolwiek dowodów, dlatego stwierdził Sąd Okręgowy, że pozwani nie zdołali skutecznie przeciwstawić się żądaniu pozwu poprzez udowodnienie, że weksel nie został przez nich podpisany. Dodał Sąd Okręgowy, że pozwani kwestionowali stosunek wekslowy, nie odwoływali się i nie kwestionowali stosunku podstawowego będącego podstawą wystawienia weksła i jego poręczenia. Z tych przyczyn nakaz zapłaty utrzymano w całości w mocy.

Pozwani wnieśli apelację od powyższego wyroku, domagając się jego uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania lub też zmiany wyroku poprzez oddalenie powództwa i uchylenie nakazu zapłaty.

W uzasadnieniu skarżący wskazali, że wyrok jest bezpodstawny, zaś ich zarzuty zostały wniesione do Sądu w dniu 6 stycznia 2005 r. i przez 7 lat nie zostały rozpoznane.

W ocenie skarżących Sąd orzekający naruszył prawo procesowe poprzez niepouczenie ich o wymogach formalnych zarzutów oraz pominięcie wniosku dowodowego o przesłuchanie ich w charakterze strony. Skoro w zarzutach podnosili, że nie podpisywali weksła, to w takim wypadku Sąd powinien powołać dowód z opinii biegłego grafologa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ zaniechał przeprowadzenia postępowania dowodowego, mimo że pozwani w zarzutach od nakazu zapłaty kwestionowali fakt podpisania i poręczenia przez nich weksła jak i powiązany z nim stosunek podstawowy.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że nierozpoznanie istoty sprawy następuje przede wszystkim wtedy, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy oraz gdy sąd zaniechał

zbadania materialnej podstawy żądania lub merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje materialnoprawna lub procesowa przesłanka unicestwiająca roszczenie.

Nakaz zapłaty w niniejszej sprawie wydany został na podstawie weksla in blanco podpisanego imieniem i nazwiskiem pozwanego (...), za który poręczyła osoba podpisana imieniem i nazwiskiem pozwanej (...). Za Sądem Najwyższym wskazać należy, że dochodząc należności wekslowej zobowiązany z weksla ma różne możliwości wykazywania niezasadności wytoczonego powództwa, powiązanego

z roszczeniem wynikającym ze stosunku podstawowego. Podejmując próbę udowodnienia bezzasadności powództwa, poza powołaniem się na treść weksla, może również przytaczać fakty i dowody kwestionujące stosunek podstawowy zobowiązania wekslowego. Powyższego Sąd Okręgowy co prawda nie kwestionował, niemniej błędnie wskazał w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że pozwani zgłosili zarzut, że nie podpisali i nie poręczyli za weksel, natomiast nie kwestionowali samego stosunku podstawowego zobowiązania wekslowego. Istotnie, brak jest w zarzutach, którym pozwani zaskarżyli przedmiotowy nakaz zapłaty, twierdzeń, które wprost kwestionują umowę leasingu numer (...) zawartej pomiędzy (...) S.A. w G. (następnie (...) S.A. w E.), a pozwanym. Niemniej wskazali oni, że nie podpisali weksla, nie widzieli go wcześniej, ani nie byli w czasie jego wystawienia w E.. Wskazali również, że skierowali sprawę do wyjaśnienia w prokuraturze.

Z dołączonych do akt sprawy akt prokuratorskich 2 Ds. 1058/07, z których Sąd pierwszej instancji nie przeprowadził dowodu- o czym mowa będzie w dalszej części rozważań- wynika natomiast, że postanowieniem Prokuratora Prokuratury Rejonowej

w Grodzisku Wielkopolskim z dnia 29 listopada 2007 r. umorzono dochodzenie w sprawie przywłaszczenia przedmiotu leasingu w postaci samochodu ciężarowego marki T. nr rej. (...) o wartości 46.204,50 zł na szkodę (...) S.A. w E.. W uzasadnieniu postanowienia wskazano, że z przeprowadzonej w sprawie ekspertyzy pisma wynika, że widniejące na dokumentach leasingu podpisy i wzory pisma nie zostały nakreślone przez P. W., lecz najprawdopodobniej zostały nakreślone przez M. W.- brata pozwanego. Powyższa ekspertyza potwierdziła zeznania złożone podczas dochodzenia przez P. W. i jego żonę B. W., że to M. W. faktycznie prowadził firmę (...), podejmował wszelkie decyzje

i dysponował pojazdami stanowiącymi przedmiot kwestionowanej umowy leasingu. Postanowieniem z dnia 4 września 2008 r. Sądu Rejonowego w Grodzisku Wielkopolskim postanowienie Prokuratora Prokuratury Rejonowej w Grodzisku Wielkopolskim utrzymano

w mocy. Skoro więc pozwani w zarzutach od nakazu zapłaty wskazywali, że nie podpisali weksla, nigdy wcześniej go nie widzieli ani w czasie jego wystawienia nie przebywali

w E., a także uwzględniając opisane powyżej okoliczności wynikające z akt prokuratorskich, uznać należało, że pozwani podnosili w sprawie zarzuty zarówno co do ważności weksla jak i stosunku podstawowego, co przez Sąd pierwszej instancji nie zostało wyjaśnione.

Nadmienić przy tym należy, że pozwani w sprawie działali bez zawodowego pełnomocnika. Zarzuty pozwanych od nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Okręgowy

w Elblągu w dniu 20 grudnia 2004 r. wpłynęły do tego Sądu w dniu 6 stycznia 2005 r., lecz dopiero w dniu 30 marca 2012 r. nadano im bieg. W kolejnym piśmie procesowym złożonym do sprawy przez pozwanych w dniu 15 maja 2012 r. wnieśli oni o przesłuchanie ich

w charakterze strony (k. 157). Wniosek ten został oddalony przez Sąd pierwszej instancji postanowieniem z dnia 21 czerwca 2012 r. Postępowanie Sądu Okręgowego w tym zakresie ocenić należy jako naruszające art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka

i Podstawowych Wolności (Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284), który każdemu gwarantuje prawo do rzetelnego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd. Prawo do przedstawienia argumentów zagwarantowane stronom w art. 6 ust. 1 Konwencji może być uznane za skuteczne, jeśli zostaną one naprawdę wysłuchane, a więc należycie zbadane przez sąd. Zgodność procesu z wymaganiami art. 6

ust. 1 Konwencji należy oceniać biorąc pod uwagę jego całość, przepis ten bowiem nie określa zasad dopuszczalności dowodów, które są przedmiotem regulacji prawa krajowego. Prawo do osobistej obecności na rozprawie w sprawach

cywilnych nie jest wprost zagwarantowane w art. 6 ust. 1 Konwencji, ale z prawa do rzetelnego procesu może wynikać, w niektórych kategoriach spraw i pewnych okolicznościach prawo do osobistej obecności i złożenia wyjaśnień.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy wadliwie w tym zakresie zastosował art. 495 § 3 kpc w brzmieniu obowiązującym w dniu wniesienia pozwu, zgodnie z którym okoliczności faktyczne, zarzuty i wnioski dowodowe niezgłoszone

w pozwie albo w piśmie zawierającym zarzuty od nakazu zapłaty mogą być rozpoznawane jedynie wtedy, gdy strona wykaże, że nie mogła z nich skorzystać wcześniej lub gdy potrzeba ich powołania wynikła później. Godzi się zauważyć, że wskazana zasada prekluzji dowodowej, jak ocenia się w orzecznictwie Sąd Najwyższego, nie ma charakteru absolutnego. Na gruncie art. 479¹² § 1 kpc i art. 479¹⁴ § 2 kpc, które zawierały podobne zasady prekluzji dowodowej w postępowaniu gospodarczym, jak art. 495 § 3 kpc w brzmieniu obowiązującym w niniejszej sprawie, Sąd Najwyższy wskazywał, że o zaistnieniu potrzeby późniejszego zgłoszenia określonych twierdzeń decydują okoliczności konkretnej sprawy, a przepisy

o prekluzji dowodowej nie mogą być stosowane w sposób formalistyczny kosztem możliwości merytorycznego rozpoznania sprawy (podobnie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2009 r., I CSK 158/09, OSNC 2010/4/63). Adresatem norm o prekluzji dowodowej, poza stronami sporu jest także sąd rozpoznający sprawę, ale tylko w zakresie, w jakim ograniczenia w zgłaszaniu dowodów przez strony nie uniemożliwiają sądowi rozpoznania sprawy. Ograniczenia w zgłaszaniu dowodów przez strony w trakcie postępowania mają na celu zrealizowanie zasady koncentracji dowodowej w procesie i jego nieprzedłużanie, nie zaś pozbawienie sądu możliwości prawidłowego ustalenia stanu faktycznego (v. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2009 r., III CSK 341/08, Lex nr 584753). Należy też zwrócić uwagę, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że dowody i fakty tylko prezentowane w późniejszym okresie tylko wówczas są objęte prekluzją dowodową, jeżeli istotnie nie stanowią odpowiedniego rozwinięcia i doprecyzowania stanowiska zwięźle przedstawionego już w zarzutach od nakazu zapłaty (v. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2009 r., III CSK 292/08, LEX nr 518122). W rozpoznawanej sprawie w zarzutach pojawiło się sformułowanie, że pozwani nie podpisali weksla, zaś sprawę skierowali do prokuratury. W tym kontekście oraz na podstawie akt prokuratorskich

w sprawie Ds. 1058/07 uznać należało, że pozwani kwestionują nie tylko ważność weksla, ale również podstawę jego wystawienia. W konsekwencji dowód z przesłuchania stron, zgłoszony w piśmie z dnia 15 maja 2012 r., jako stanowiący rozwinięcie argumentacji pozwanych podniesionej w zarzutach od nakazu zapłaty, nie podlegał prekluzji dowodowej.

Co więcej, zauważyć trzeba, że Sąd Okręgowy w dniu 15 czerwca 2012 r. zwrócił się do Prokuratury Rejonowej w Grodzisku Wielkopolskim o wypożyczenie akt Ds. 1058/07. Mimo, że akta te zostały nadesłane do Sądu pierwszej instancji dopiero w dniu 26 czerwca 2012 r., Sąd meriti nie czekając na odpowiedź z prokuratury, w dniu 21 czerwca 2012 r. zamknął rozprawę i wydał wyrok nieprzeprowadzając dowodu z tych akt.

W sytuacji więc, gdy strona pozwana twierdzi, że nie podpisywała weksla oraz że w tym zakresie prowadzone było postępowanie prokuratorskie, pominięcie przez Sąd Okręgowy dowodu z przesłuchania strony pozwanej oraz nieprzeprowadzenie dowodu z dokumentów znajdujących się w aktach prokuratorskich oznacza nierozpoznanie merytoryczne zgłoszonych w sprawie zarzutów, a więc nierozpoznanie istoty sprawy (art. 386 § 4 kpc).

Z tych przyczyn na mocy art. 386 § 4 kpc Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji celem przeprowadzenia postępowania dowodowego, uwzględniając w tym zakresie wnioski stron. Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego pozostawiono Sądowi pierwszej instancji na podstawie art. 108 § 2 kpc.